

Německý příspěvek organizace PFAD FÜR KINDER zemský svaz pěstounských a osvojitelských rodin v Bavorsku, zastoupené panem Johannem Munkerem.

Uvítání:

Vážené dámy a pánové,

Dovoluji si Vás pozdravit ve jménu předsednictví zemského svazu PFAD FÜR KINDER pěstounských a osvojitelských rodin v Bavorsku.

Děkujeme za pozvání a dosavadní přínosnou spolupráci.

Neovládám bohužel češtinu a děkuji paní Vítkové za její překlad.

Nejdůležitější body mé přednášky jsou uvedeny v příložených materiálech, které jsou vám k dispozici.

Dnes vás očekává výklad k tématu:

„Možnosti systémové podpory ohrožených rodin v Německu“
s následujícími body

1. Jak podporu dostávají v Německu ohrožené rodiny? Jaké služby se nabízí?
2. Jak dlouho jsou rodiny podporovány?
3. Za jakých okolností dochází k odebrání dítěte z rodiny a jak často se podaří návrat do biologické rodiny?

K této tématice nejprve krátké nahlédnutí na německá ustanovení.

Chtěl bych to srovnat s jednou knihou.

Má obal. Na obalu je napsáno Sociální zákoník (SGB) osmá kniha (VIII) sociálně-právní ochrany dětí a mládeže. To je spolkový zákoník.

Sociální zákoník VIII – celkem obsahuje 12 knih – se týká plnění a nabídek pověřených osob (včetně orgánů SPOD) vzhledem k ohroženým dětem a mladistvým, jejich rodičům a také mladým dospělým.

Když knihu otevřeme, najdeme v obsahu nadpisy kapitol, např. Kapitola 2 Plnění sociálně-právní ochrany, odstavec 4: Pomoc při výchově. Pomoc při začleňování duševně postižených dětí a mladistvých, Pomoc pro mladé plnoleté.

To znamená: Spolkové země mají jako doplnění ke spolkovému zákonodárství ještě vlastní ustanovení. Jako příklad zde můžeme jmenovat Severní Porýní Vestfálsko. Zde je pod titulem: První zákon k provedení sociálně-právní ochrany zachyceno 30 předpisů. (Pramen: *Recht.nrw.de*). Každá kapitola má určitý počet stran. Pokud to přenesu na Bavorsko, nacházejí se na jednotlivých stranách usnesení 96 bavorských orgánů SPOD se svými výbory sociálně-právní ochrany. Jistě si dokážete představit, že je třeba případy ve velkoměstě jako je Mnichov, pojednávat jiným způsobem než na okrese jako je ten, ze kterého pocházím.

Podívejte se prosím, na můj výklad k tématu: **„Možnosti systémové podpory ohrožených rodin v Německu“** s přihlédnutím k následujícím bodům.

Jak podporu dostávají v Německu ohrožené rodiny? Jaké se zde používají nástroje ke zjištění ohrožení? Jak dlouho je rodina podporována?

Legislativní podkladem pro tato témata je Sociální zákoník (SGB) osmá kniha (VIII) Sociálně-právní ochrana dětí.

Ukotveno je to v §1 **Právo na výchovu, rodičovskou odpovědnost, ochranu dětí.**

Specifikováno v §1 (odst. 3)

Sociálně-právní ochrana dětí má k naplňování práva podle odstavce 1 zvláště

1. podporovat děti v jejich individuálním a sociálním vývoji a přispívat k vyhýbání se či odbourání poškození
2. podporovat a poskytovat poradenství rodičům a jiným osobám odpovědným za výchovu
3. děti a mladistvé chránit pro jejich blaho před nebezpečími.
4. přispívat k udržování nebo vytvoření pozitivních životních podmínek pro děti a jejich rodiny a vytvářet okolí přátelské k dětem i rodinám.

§ 2 SGB VIII popisuje úkoly sociálně-právní ochrany

(1) sociálně- právní ochrana dětí zahrnuje výkony a jiné úlohy v prospěch dětí a rodin.

(2) výkonem sociálně-právní ochrany jsou:

1. nabídky práce s dětmi a mladistvými, sociální práce s dětmi a ochrana při výchově dětí a mladistvých (§§ 11 až 14)
2. nabídky podpory při výchově v rodině (§§ 16 až 21)
3. nabídky podpory dětí v denních stacionářích a stacionářích s pečovatelskou službou (§§ 22 až 25)
4. pomoc při výchově a doplňující plnění (§§ 27 až 35, 36, 37, 39, 40)
5. pomoc pro duševně postižené děti a mladistvé a doplňující plnění

Quelle: www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/1.html

Pramen: www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/1.html

V praxi to znamená, abychom to vyjádřili stručně: Než dojde k odebrání dítěte z rodiny, je třeba vyčerpat rozličné nabídky pomoci. V řadě rodinných konstelací to může vést k dobrým výsledkům, rodina získala posílení a odebrání dítěte tedy není nutné. Pokud se to nepodaří a dojde k odebrání, často si pěstouni stěžují, že je svěřeným dětem možno pomoci jen s velkou trpělivostí a láskou (pokud vůbec).

K tomu pár čísel z Bavorska. Podle bavorského statistického úřadu čerpalo v roce 2012 66.315 dětí a mladistvých pomoc ve smyslu zákona SGB VIII sociálně-právní ochrany dětí. Ať už to byla pomoc při výchově, pomoc při začleňování pro duševně postižené děti nebo pomoc pro mladé plnoleté. K pomoci při výchově patří také výchovné poradenství, podílí se na těchto číslech velkým dílem. Kromě toho obdrželo 13.563 lidí pomoc podle § 31 SGB VIII = sociálně-pedagogická rodinná pomoc. 7.563 dětí a mladistvých se nacházelo v dlouhodobé pěstounské péči podle § 33 SGB VIII. Statistika však není dělána každoročně, jedná se o hodnoty z roku 2012!

Nyní k druhé otázce:

Za jakých okolností dochází k odebrání dítěte z rodiny? Jaké nástroje na vyhodnocování situace v rodinách jsou k dispozici?

Paragraf § 8a SGB VIII upravuje nařízení ochrany v případě ohrožení dítěte.

Zde stojí v § 8a (1):

Pokud jsou orgánu SPOD známy závažné podklady pro ohrožení dítěte nebo mladistvého, je třeba zvážit riziko ohrožení ve spolupůsobení více odborníků. Pokud to nezpochybní účinnou ochranu dítěte nebo mladistvého, je třeba informovat o ohrožení osoby odpovědné za výchovu stejně jako dítě či mladistvého a pokud je to dle odborného zvážení žádoucí, získat si přitom bezprostřední dojem o dítěti a jeho osobním okolí. Pokud orgán SPOD uzná nabídnutí pomoci k odvrácení ohrožení za vhodné a nezbytné, má povinnost nabídnout tuto pomoc osobám odpovědným za výchovu.

Pramen: www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/1.html

Důvody, proč musejí být v praxi děti umístěny do pěstounské rodiny nebo zařízení kvůli ohrožení, jsou následující:

Materiální nouze: Každodenní základní péče není zajištěna, dítě nedostává pravidelně stravu, odpovídající ošacení, v rodině chybí základní vybavení – např. dítě nemá postel, chybí mu školní potřeby atd.

Nemoc biologických rodičů: psychická onemocnění, závislosti jako drogy/ nebo alkohol. Ty mohou vést k záměně rolí mezi rodiči a dítětem. Mluví se o parentifikaci, to znamená, že dítě přejímá roli rodiče a dochází tak k jeho přetížení.

Násilí a zanedbání: často se vyskytuje v souvislosti s psychickým onemocněním nebo závislostí biologických rodičů. Mohou vést k traumatizaci dítěte a/ nebo k záměně rolí a tak k přetížení dítěte.

Nevyváženost v biologické rodině: rozchod rodičů, bez toho aniž by bylo jasno, zda dítě zůstane u matky příp. u otce, časté střídání partnerů, časté stěhování – a díky tomu nedostatečná sociální síť okolo rodiny.

Nízká úroveň vzdělání rodičů, nedostatečné kompetence pro podporu a péči o děti. Rodiče nezískali v dětství žádné pozitivní zkušenosti a chybí jim pozitivní vzory.

Kriminalita biologických rodičů, vazba rodičů

(Pramen: Pflegekinderstimme Arbeitshilfe zur Qualifizierung von Pflegefamilien, S. 11 – S. 16, Herausgeber PAN Pflege- und Adoptivfamilien in Nordrhein-Westfalen e.V.)

Za jakých okolností dochází k odebrání dětí z rodiny?

V § 8a stojí: Pokud pokládá orgán SPOD za žádoucí soudní akt, je jeho povinností obrátit se na soud, to platí i v případě, když osoby odpovědné za výchovu nejsou ochotny nebo schopny spolupůsobit při ohrožení dítěte. Pokud pozůstává akutní nebezpečí a není možno vyčkat soudního rozhodnutí, je orgán SPOD zavázán, odebrat dítě nebo mladistvého z rodiny.

K tomu výňatek z článku našeho denního tisku z 10. 6. 2015

V roce 2014 odebralo 96 bavorských orgánů SPOD přes 4.119 dětí a mladistvých z rodin. To je proti roku 2013 nárůst o 10%. V 2.600 případech byli rodiče částečně nebo úplně zbaveni rodičovských práv. To se týkalo v převážné míře chlapců. Zde byl nárůst o 18%, u děvčat naproti tomu pouze o 1%. Lze konstatovat, že počty odebraných dětí neustále stoupají. A pokud bereme v úvahu náklady, spotřebují výdaje na sociálně-právní ochranu dětí v rozpočtu města Norimberk asi 17 miliónů euro.

V celé Spolkové republice Německo činí počet odebrání dětí z rodin za rok 2013 celkem 42.100. Jak vidíte, ukazuje se vzrůstající tendence i spolkově. Protože v porovnání s rokem 2008 činí nárůst 31%.

Pramen: destatis.de. Pressemitteilung vom 25. Juli 2014 – 262/14

Děti a mladiství mohou také sami žádat o odebrání z rodiny.

K tomu malá ukázka z naší práce jako pěstounská rodina na přechodnou dobu. Jména jsou samozřejmě změněná. Marion k nám poprvé přišla, když jí bylo skoro 16 let. Obrátila se na sociální odbor a žádala o pomoc. Přísně vzato pocházela z takzvané „intaktní rodiny“. Otec byl dobře situovaný bankovní úředník, matka zůstala doma, aby se starala o Marion a její bratry, oba sourozenci chodili na gymnázium. Pro Marion byly však školní výsledky, které od ní otec žádal, příliš vysoké. Když k nám přišla, byli jsme na pochybách, zda jsme schopni spolu s ní zpracovat její psychické výbuchy. Do jisté míry se to podařilo a také rozhovory s rodiči napomohly k tomu, že se Marion po 6 měsících mohla vrátit domů. Potom uběhl čas a přišel zoufalý telefonát od Marion: „Jsem ve vlaku a prosím, mohu jít k vám?“ To pro nás nebyla zpočátku žádná otázka. „Samozřejmě, že můžeš jít k nám.“ Nepočítali jsme však s kontrolním jednáním jejího otce. Nahlásil na policii, že se dcera pohřešuje. My jsme však nahlásili opětovné přijetí Marion až ráno s tím následkem, že jsme si museli vyslechnout v

pravdě nepříjemná slova policejního úředníka. Marion u nás zůstala i v době, kdy už dosáhla plnoletosti. Vzdala maturitu. V současné době absolvuje – podle názoru jejích rodičů podřadné - vzdělání na hotelové škole v jednom renomovaném hotelovém řetězci v Mnichově. Občas nám pošle pohled – takže konec otevřený.

Čeho v Německu v poslední době přibývá, je otázka s umístěním cizozemských dětí a mladistvých, kteří přicházejí do Německa bez doprovodu. Je to velký problém, když se v zemi nenacházejí osoby odpovědné za výchovu. Tyto děti si bere rovněž do opatrovnictví orgán SPOD.

Třetí otázka:

Kam se umísťují děti po odebrání z rodiny a jak často se podaří návrat k biologickým rodičům?

Krizová intervence šetrná pro dítě nebo mladistvého se podaří jen tehdy, když jsou již vybráni vhodní pěstouni na přechodnou dobu, speciálně vhodná zařízení nebo jiné formy bydlení, jako např. chráněné bydlení a tyto jsou připraveny na přijetí týraných, zanedbaných nebo zneužívaných dětí a mladistvých. Rozhodnutí, zda bude dítě nebo mladistvý umístěn u vhodné osoby, ve vhodném zařízení či v jiné formě bydlení, se odvíjí hlavně podle věku dítěte a jeho individuálních výchovných a protekčních potřeb. Především mladší děti, které ještě nejsou školou povinné, by měly být umístěny u vhodné osoby, protože potřebují ochranu a výchovu. Obzvláště kojenci vyžadují rodinnou atmosféru s jednou pečující osobou, která jim může zprostředkovat bezpečí, jistotu, citovou péči a hlavně kontinuitu. Stejně tak existují konstelace, kdy jsou tyto děti v nejlepších rukou v zařízeních zaměřených na jejich rané požadavky. Existují speciální zařízení pro malé děti jako např. Saalberghaus poblíž Mnichova.

Pro starší děti mohou být vhodná zařízení pro děti či mladistvé vyžadující okamžitou pomoc nebo jiná zařízení. Pro speciální skupiny, např. starší mladiství mohou být vhodné jiné formy bydlení, ve kterých není péče tak intenzivní a řídí se podle situace.

Přechodné umístění dítěte je možno ukončit, když je jeho účel splněn nebo když osoba odpovědná za výchovu proti němu protestuje a soud nerozhodne jinak. Účel je splněn, pokud byly objasněny základní problémy a podaří se mezi všemi zúčastněnými vytvořit pro dítě nebo mladistvého přijatelnou perspektivu. I v případě, že osoba odpovědná za péči s umístěním dítěte mimo rodinu souhlasí, končí přechodné umístění dítěte až tehdy, když bylo rozhodnuto, kam bude dítě umístěno natrvalo.

(Pramen: PFAD AKTUELL Bayem 01/2008, S.20 – S.21)

Celkově je přechodné umístění dítěte limitováno předpokladem, že je časově omezené. V praxi to znamená následující: Podaří se pracovníkům orgánu SPOD vypracovat ve spolupráci s biologickými rodiči a dítětem nosný způsob pomoci?

Přednostně je přítom třeba pracovat na dohodě vedoucí k návratu dítěte k biologickým rodičům.

Pokud se toto nezdá být přímo dosažitelné či nadohled, je nutno vypracovat perspektivu, aby dítě mohlo být umístěno do dlouhodobé pěstounské péče nebo odpovídajícího zařízení. Zde může být prospěšnější tvrdé odloučení než věčné hádky o práva a city.

Slovo na závěr:

Doufám, že se mi podařilo vám poskytnout malý vhled na „**Možnosti systémové podpory ohrožených rodin v Německu**“. Jít více do hloubky by překračovalo rámec této konference. Ale snad se něco z toho hodí, aby to bylo možno vzít v potaz pro vaše poměry nebo ve smyslu pomoci dětem. Chtěl bych vám poděkovat za pozornost a přeji vám nadále mnoho úspěchů ve vaší práci.